

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni R. Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

~~XXXXXXXXXX~~

Egz. Nr. 49

plk dr Kazimierz NOZKO

**Temat: WŁAŚCIWOŚCI OPERACJI ZACZEPNEJ
ARMII PANCERNEJ**
(Skrypt)

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZTABU GENERALNEGO
129827

REMBERTÓW

MAJ

1965

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

Egz. Nr 49

płk dr Kazimierz NOŻKO

Temat: WŁAŚCIWOŚCI OPERACJI ZACZEPNEJ
ARMII PANCERNEJ

(Skrypt)

ARCHIWUM
SEKCYJI SZTABI I OPERACYJNEJ
KATEDRY TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
129827

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. gen. broni K. Świerczewskiego

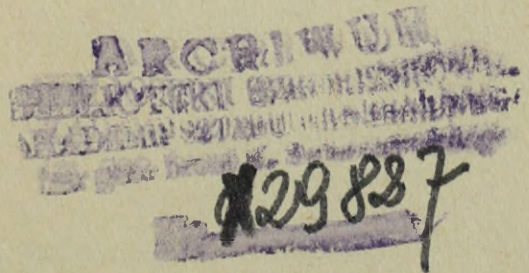
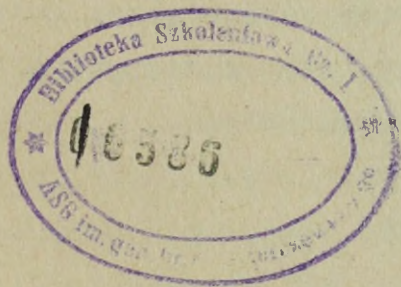
KATEDRA TAKTYKI OGÓLNEJ I SZTUKI OPERACYJNEJ

Inkl. prot. 12357

~~XXXXXXXXXX~~
Egz.nr 49

płk dr Kazimierz NOŻKO

"WŁAŚCIWOŚCI OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII PANCERNEJ"

REMBERTÓW

M a j

1965r.

ZATWIERDZAM
SZEŃ KATEDRY TO I SZTUKI OPERAC.

płk prof. Jan KURMIEWICZ

P L A N

=====

	str.
1. Założenia wstępne.	3
2. Ogólne zasady pierwszej operacji zaczepnej APanc:	5
a/ Cel i zadania APanc w pierwszej operacji zaczepnej Frontu.	5
b/ Niektóre wskaźniki operacji zaczepnej APanc.	9
c/ Właściwości ugrupowania operacyjnego APanc.	12
3. Organizacja pierwszej operacji zaczepnej APanc:	16
a/ Wpływ specyfiki początkowego okresu wojny na organizację pierwszej operacji zaczepnej APanc.	16
b/ Właściwości wypracowania decyzji i planowania pierwszej operacji zaczepnej APanc.	17
c/ Niektóre zagadnienia bojowego i operacyjnego zabezpiecze- nia działań wojsk APanc.	19
4. Właściwości prowadzenia operacji zaczepnej APanc.	21
5. Zakończenie.	27

Załączniki: nr 1 i 2 - Tempo uzyskiwane przez związki pancerne
w operacjach zaczepnych z okresu drugiej
wojny światowej.

1. Założenia wstępne.

Z doświadczeń drugiej wojny światowej wynika, że APanc stanowiły poważną siłę uderzeniową Frontu przeznaczoną przede wszystkim do rozwijania powodzenia taktycznego w operacyjne. Najczęściej APanc stanowiła drugi rzut Frontu /lub grupę szybką Frontu/ i wprowadzano ją do bitwy na głównym kierunku uderzenia po przełamaniu zasadniczej rubieży **oporu** /obrony/ nieprzyjaciela, ażeby jak najszybciej przenieść działania bojowe w głąb jego ugrupowania operacyjnego /w przestrzeń operacyjną/. Zarówno związki ogólnowojskowe, jak i artyleria, lotnictwo i inne rodzaje wojsk skupiały swoje wysiłki na właściwym zabezpieczeniu wejścia APanc do bitwy i rozwijaniu w szybkim tempie operacji zaczepnej. Dlatego też - i ze względu na swoje właściwości organizacyjne i taktyczno-techniczne armie pancerne /lub grupy pancerne/ uzyskiwały największe tempo działań zaczepnych /załącznik nr 1 i 2/.

APanc z okresu drugiej wojny światowej, rozwijając w szybkim tempie działania zaczepne, jednocześnie odrywały się od sił głównych Frontu na 100 km i więcej. W wyniku tego środki ogniowe, zwłaszcza artyleryjskie, pozostawały w tyle i nie nadążały za tempem uzyskiwanym przez APanc. Lotnictwo również pozostawało najczęściej na lotniskach wyjściowych i nie mogło skutecznie zabezpieczać ogniem działania wojsk pancernych rozwijających działania zaczepne. W związku z tym APanc pozostawała najczęściej bez odpowiedniego zabezpieczenia ogniowego swojego działania /ruchu/. Podobna sytuacja powstawała również w tyłach, które nie nadążały z zabezpieczeniem, zwłaszcza^w MPS i amunicję. Natomiast nieprzyjaciel łatwo wykrywał kierunki głębokiego włamania się w jego ugrupowanie wojsk pancernych, skierowując na nie uderzenia lotnictwa, artylerii i odwodów oraz organizując odpowiednią obronę na kierunkach szczególnie zagrożonych.

Były to niewątpliwie poważne minusy w pełnym wykorzystaniu możliwości APanc, powodujące zahamowanie dalszego rozwijania operacji zaczepnej.

We współczesnych warunkach - w wypadku wojny raketowo - jądrowej - sytuacja diametralnie się zmieniła. Zasięg i możliwości ognia są ogromne. Dziś nie ma mowy o nienadążaniu ognia za wojskami rozwijającymi działania zaczepne, natomiast występuje problem nienadążania wojsk za ogniem wykonywanym przez wojska raketowe

na dowolną odległość od "linii" frontu.

W związku z tym wojska pancerne, zwłaszcza występujące organizacyjnie jako APanc, w dalszym ciągu uważa się za zasadniczą siłę zdolną maksymalnie wyzyskać skutki ognia, ostatecznie rozbić nieprzyjaciela i opanować jego terytorium.

Wprawdzie niektórzy teoretycy wojskowi twierdzą, że przyszłość będzie należała do wojsk działających w trzecim wymiarze - wojsk powietrzno-desantowych, które zdolne są do niezwykle szybkiego pokonywania przestrzeni i wyzyskiwania skutków ognia rakietowo-jądrowego. Nie negując roli i znaczenia wojsk powietrzno-desantowych, należy podkreślić, że wojska pancerne - na obecnym etapie rozwoju - są jednak tym rodzajem wojsk /zwłaszcza zgrupowane w APanc/, który będzie można najszybciej przystosować do atomowego pola walki, gdyż:

- najmniej są wrażliwe na skutki uderzeń broni masowego rażenia npla;
- mogą pokonywać, bez szkody dla załogi, strefy skażeń promieniotwórczych terenu, pancerz bowiem zmniejsza 10-krotnie skutki promieniowania;
- mogą działać skutecznie na odosobnionych kierunkach operacyjnych, w oderwaniu od sił głównych Frontu, rozbijając ocalałe od uderzeń jądrowych zgrupowania uderzeniowe wojsk npla, opanowywać jego teren, na którym mogą się znajdować stanowiska startowe rakiet i artylerii atomowej, lotniska, ośrodki administracyjne, polityczne i gospodarcze oraz mobilizacyjne i zaopatrzeniowe;
- zdolne są do prowadzenia działań bojowych w warunkach poważnych zniszczeń dróg lub w ogóle w trudnych warunkach terenowych /poza terenem górskim i bagnistym/;
- mogą ściśle współdziałać z wojskami powietrzno-desantowymi i innymi rodzajami wojsk;
- mogą w niezwykle krótkim czasie osiągać gotowość bojową i bezzwłocznie przechodzić do działań zgodnie z przyjętymi planami działania w razie wybuchu wojny.

Ponadto w razie konfliktu zbrojnego bez użycia broni masowego rażenia /przy istnieniu zagrożenia jej użyciem/, wojska pancerne będą stanowić również zasadniczą siłę uderzeniową w prowadzeniu działań bojowych.

Podkreślając wagę i znaczenie APanc we współczesnych działaniach bojowych, należy jednocześnie mieć na uwadze, że realizacja celów i zadań każdej operacji wymagać będzie skoordynowanego wysiłku różnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, przede wszystkim zaś zastosowania broni rakietowo-jądrowej.

Oczywiście wiele założeń teoretycznych związanych z organizacją i prowadzeniem operacji zaczepnej armii ogólnowojskowej będzie dotyczyć APanc, niemniej należy się liczyć i uwzględniać specyfikę działania wojsk pancernych, na którą w niniejszym wykładzie zostanie zwrócona szczególna uwaga.

2. OGÓLNE ZASADY PIERWSZEJ OPERACJI ZACZEPNEJ APanc

a/ Cel i zadania APanc w pierwszej operacji zaczepnej Frontu

Operację zaczepną APanc należy rozpatrywać na tle operacji zaczepnej Frontu. APanc stanowi bowiem zasadniczą siłę uderzeniową dowódcy Frontu, mogącą najpełniej wykorzystać skutki pierwszych uderzeń raketowo-jądrowych i przenieść działania bojowe - najczęściej współdziałając z desantem powietrznym - w głąb terytorium nieprzyjaciela. W operacji zaczepnej Frontu armia pancerna będzie wykorzystywana:

- na najważniejszym kierunku operacyjnym i zwykle na kierunku głównego uderzenia Frontu;
- w pierwszym rzucie operacyjnym Frontu; w drugim rzucie Frontu APanc znajdzie się wówczas, gdy wejdzie ona do bitwy po rozpoczęciu frontowej operacji zaczepnej, zwykle po przegrupowaniu wojsk na dużą odległość.

Celem operacji zaczepnej APanc w początkowym okresie wojny będzie osiągnięcie celu operacji zaczepnej Frontu. Dlatego też cel operacji zaczepnej APanc należy uzależniać od celu frontowej operacji zaczepnej i od warunków rozpoczęcia wojny. Ogólnie można więc przyjąć, że celem operacji zaczepnej APanc będzie maksymalne wyzyskanie skutków uderzeń raketowo-jądrowych, zdecydowane wdarcie się w głąb terytorium nieprzyjaciela, zniszczenie ocalałych środków broni masowego rażenia i rozbicie operacyjno-strategicznych zgrupowań wojsk przeciwnika oraz opanowanie rejonów i obiektów stanowiących końcowy cel operacji zaczepnej Frontu.

Głębokość operacji zaczepnej APanc będzie się zatem mierzyć głębokością frontowej operacji zaczepnej. Cel jednak operacji zaczepnej APanc zostanie osiągnięty wówczas, gdy:

- APanc nie będzie kierowana do wykonywania drugorzędnych zadań wynikających podczas rozwijania operacji Frontu, a jej głównym zadaniem będzie jak najszybsze wdarcie się w głąb terytorium

nieprzyjaciela, niszczenie jego potencjału jądrowego i głównych zgrupowań wojsk przez opanowanie jedynie ważnych z punktu widzenia operacyjno-strategicznego obiektów i rejonów;

- APanc będzie działała na zasadniczych kierunkach wykorzystania broni raketowo-jądrowej szczebla strategicznego i frontowego;

- w interesach APanc zostanie wykorzystany desant powietrzny o charakterze operacyjnym;

- główny wysiłek operacyjnego i materiałowo-technicznego zabezpieczenia działań Frontu skierowany zostanie na zabezpieczenie operacji zaczepnej APanc.

W zależności od celu operacji frontowej, dowódca Frontu określi APanc konkretne zadania bliższe i dalsze.

Zadaniem bliższym APanc - w zależności od konkretnych warunków może być wykorzystanie skutków uderzeń raketowo-jądrowych i działania na przedpolu wojsk sojuszników, zdecydowane wdarcie się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, zniszczenie ocalałych środków broni masowego rażenia i rozbicie porażonych bronią masowego rażenia zasadniczych zgrupowań jego bliższych i dalszych odwodów operacyjnych oraz opanowanie rejonów /obiektów/, stwarzających dogodne warunki dla szerokiego manewru w głębi operacyjnej i przejścia do wykonania zadania dalszego bez przerwy operacyjnej.

Głębokość zadania bliższego APanc może być różna, orientacyjnie będzie ona wynosić około 400 - 500 km, czyli może być taka sama jak głębokość zadania bliższego Frontu. Należy podkreślić, że na obszarze tym będą rozmieszczone zasadnicze siły wojsk raketowych i lotnictwa nieprzyjaciela przeznaczone zwłaszcza do wykonywania uderzeń bronią masowego rażenia. Ponadto należy uwzględnić, że na obszarze tym znajdują się obiekty stanowiące ważną podstawę potencjału wojskowo-ekonomicznego przeciwnika, ważne węzły komunikacyjne; obszar ten stanowi również znaczną część systemu państwowego i wojskowego kierownictwa państw wchodzących w skład NATO.

Czas, w którym zadanie bliższe APanc powinno być wykonane, wynosi około 4 - 5 dób.

Zadanie dalsze APanc będzie polegać na szybkim i zdecydowanym rozwinięciu w głąb terytorium nieprzyjaciela, niszczeniu jego środków napadu i składów broni masowego rażenia, rozbiciu odwodów strategicznych nieprzyjaciela znajdujących się na kierunku działania Frontu lub przerzucanych na ten kierunek z innych rejonów /kontygentów/, zerwaniu mobilizacji i opanowaniu rejonów i obiektów zapewniających osiągnięcie celu operacji przez główne siły Frontu.

Głębokość zadania dalszego Frontu może się wahać również w granicach 400 - 500 km, a czas wykonania - 4-6 dób.

W toku wykonywania zadania bliższego lub dalszego na kierunku działania APanc może być wysadzony powietrzny desant operacyjny, z którym armia będzie współdziałać wykonując postawione jej zadania. Ponadto należy się liczyć z tym, że obok oporu i przeciwdziałania wojsk operacyjnych nieprzyjaciela wyniknie konieczność pokonywania oporu i prowadzenia walki z wojskami obrony terytorialnej, których skład i możliwości APanc również powinna uwzględniać. Charakterystyczną cechą jednak rozwijania operacji zaczepnej APanc będzie unikanie wiązania się wojsk armii w długotrwałe walki - zarówno z wojskami operacyjnymi, np. jak i jego obroną terytorialną, dążąc do wymiania oporu i jak najszybszego i jak najgłębszego wdarcia się w głąb terytorium przeciwnika. Poza tym w końcowej fazie realizacji zadania bliższego lub po rozpoczęciu wykonywania zadania dalszego APanc może się spotkać z przeciwnatarciem odwodów strategicznych nieprzyjaciela.

W toku wykonywania kolejnych zadań przez APanc należy przewidywać możliwość wykonywania przez nieprzyjaciela przeciwuderzeń poprzedzonych oczywiście zmasowanymi uderzeniami broni masowego rażenia. Dlatego też najczęściej APanc będzie prowadzić boje i bitwy spotkaniowe i to zarówno podczas wykonywania zadania bliższego, jak i dalszego - dążąc przy tym do jak najszybszego właniania się w głąb terytorium nieprzyjaciela i opanowania obszarów wyjściowych do przeciwnatarcia, na których mogą się znajdować środki napadu broni masowego rażenia i zgrupowania wojsk przeznaczone do wykorzystania skutków tej broni.

W wypadku wprowadzenia APanc do bitwy z drugiego rzutu Frontu, celem jej operacji zaczepnej będzie zdecydowane rozwinięcie natarcia w głąb terytorium nieprzyjaciela, rozbicie podchodzących jego odwodów i opanowanie ważnych z punktu widzenia operacyjno-strategicznego rejonów i obiektów oraz wyjście na rubież końcowego celu operacji zaczepnej Frontu. Konkretnie jednak zadania APanc wprowadzonej do bitwy z drugiego rzutu Frontu uzależnione będą od konkretnego zamiaru operacji zaczepnej Frontu i konkretnej sytuacji, która się wytworzyła w wyniku działania pierwszego rzutu. Głębokość takiej operacji zaczepnej APanc zależeć będzie od odległości rubieży wejścia armii do bitwy i rubieży celu operacji zaczepnej Frontu.

Należy podkreślić, że w Armii Radzieckiej toczy się dyskusja nad wyznaczeniem zadań dla APanc. Znany specjalista od wojsk

pancernych, marszałek Rotmistrzów, m.in. głosi, że APanc nie powinna otrzymywać zadania bliższego i dalszego, a "bliższy i dalszy cel operacji zaczepnej, ażeby nie wiązać armii z konkretnymi rubieżami lub rejonami i nie paraliżować w ten sposób jej manewru".

Według marszałka Rotmistrza bliższym celem operacji zaczepnej APanc jest izolacja - współdziałając z desantem powietrznym - wojsk rakietowych i głównych zgrupowań pierwszego rzutu operacyjnego nieprzyjaciela ocalałych od uderzeń rakietowo-jądrowych od podchodzących głębokich odwodów operacyjnych i strategicznych. Zrealizowanie jednak bliższego celu operacji zaczepnej APanc związane będzie z wykonaniem szeregu zadań pośrednich, wynikających z konkretnego rozmieszczenia na danym kierunku operacyjnym sił i środków nieprzyjaciela oraz poszczególnych obiektów ważnych z punktu widzenia operacyjno-strategicznego. Na przykład do zadań tych można zaliczyć:

- zniszczenie ocalałych lub nowo wykrytych środków napadu i kierowania rakietowo-jądrowego, SD i węzłów łączności;
- rozbicie ocalałych lub nowo podchodzących wojsk npla, zniszczenie lub opanowanie baz materiałowo-technicznego zaopatrzenia;
- rozbicie ośrodków polityczno-administracyjnych władzy lokalnej;
- zdezorganizowanie komunikacji i opanowanie oraz utrzymanie ważnych obiektów, węzłów dróg, lotnisk, przepraw itp;
- jak najszybsze wejście w rejon, gdzie grupowany będzie drugi rzut operacyjno-strategiczny npla.

Realizacja dalszego celu operacji zaczepnej APanc związana będzie z rozwijaniem pogoń, rozbijaniem podchodzących odwodów strategicznych w bojach i bitwach spotkaniowych i osiągnięciem w jak najkrótszym czasie rubieży ostatecznego celu operacji zaczepnej Frontu. Charakter zadań, które się wyłonią podczas realizacji dalszego celu operacji zaczepnej APanc będzie podobny do charakteru zadań występujących podczas realizacji celu bliższego.

Cechą charakterystyczną bliższego i dalszego celu operacyjnego jest to, że APanc nie wiąże się walką o żadne rejony i rubieże, zapewniając m.in. i w ten sposób jak największą swobodę manewru. Należy jednak podkreślić, że propozycje te nie zostały jeszcze powszechnie wprowadzone do szkolenia wojsk i jak dotychczas w Armii Radzieckiej stawia się APanc zadania bliższe i dalsze.

b/ Niektóre wskaźniki operacji zaczepnej APanc

Wskaźniki operacji zaczepnej APanc, które określamy często rozmachem operacji, zależą od szeregu czynników, a przede wszystkim od: zamiaru wykorzystania armii w operacji Frontowej, składu i możliwości oraz wyposażenia wojsk armii i warunków operacyjnych, w których armia wejdzie do bitwy, a także przewidywanych możliwości nieprzyjaciela.

Skład armii może być różny i w poważnej mierze uzależniony jest od tego, w jakim stopniu poszczególne związki i oddziały osiągną gotowość bojową w okresie zagrożenia lub z chwilą wybuchu wojny, jeżeli nie została ona poprzedzona okresami zagrożenia, a także od tego, jakie wzmocnienie otrzyma ona z Frontu. Najczęściej w skład APanc wejdą 2-3 dywizje pancerne i 1-2 dywizje zmechanizowane /najbardziej typowy skład APanc: 3 dyw. panc i jedna zmechanizowana/. Podczas rozwijania operacji zaczepnej w skład APanc mogą wejść dywizje najczęściej pancerne ze składu odwodu Frontu lub ze składu innych armii, a dywizje, wchodzące dotychczas w skład armii, które poniosły poważne straty lub związały się długotrwałą walką z nieprzyjacielem, będą najczęściej podporządkowane sąsiadnym armiom lub przejdą do odwodu Frontu. W skład APanc ^{można} ponadto wejść: organizacyjna armijna brygada rakiet operacyjno-taktycznych, a niekiedy brygada /dywizjon/ przydzielona ze składu Frontu, armijna brygada artylerii armat, armijny pułk przeciwpancerny, pułk rakiet przeciwlotniczych, pułk artylerii przeciwlotniczej sk i pułk artylerii przeciwlotniczej mk, armijna brygada saperów oraz inne oddziały i pododdziały inżynieryjno-techniczne, chemiczne, łączności i obsługi. W wypadku organizacji przez armię taktycznego desantu powietrznego na śmigłowcach Front przydziela jej odpowiednie środki transportowe.

Możliwości armii w operacji zaczepnej będą przede wszystkim zależą od:

- ilości i jakości ładunków jądrowych i chemicznych przydzielonych APanc z Frontu;
- ilości i jakości uderzeń jądrowych wykonanych na kierunku działań zaczepnych armii przez strategiczne wojska rakietowe oraz wojska rakietowe Frontu;
- ilości i jakości uderzeń jądrowych przewidzianych do wykonania na kierunku działania armii w toku operacji zaczepnej.

Na czas trwania operacji zaczepnej APanc może otrzymać 30-50 jednostek amunicji jądrowej, z czego 20-30% mogą stanowić bomby lotnicze. Ponadto armia może otrzymać 30-60 rakiet chemicznych. Jeżeli chodzi o przydział armii resursów lotnictwa, to może on być różny od minimalnego do poważnej części sił AL, przede wszystkim będzie to lotnictwo myśliwsko-bombowe, niekiedy i bombowe.

Irzeczytnie można przyjmować, że APanc powinna, zwłaszcza podczas wykonywania zadania bliższego, wykorzystywać /w każdym dniu operacji/ około jednego dywizjototu lotnictwa myśliwsko-bombowego i 1-2 pułkoloty lotnictwa bombowego. Osłonę wojsk armii i jej obiektów tyłowych wykonuje lotnictwo myśliwskie wg planu Frontu. Zasadniczymi obiektami uderzeń lotnictwa będą: środki napadu broni masowego rażenia, zgrupowania wojsk nieprzyjaciela, zwłaszcza podczas marszu i w rejonach rozmieszczenia, SD i środki radiotechniczne oraz obiekty tyłowe.

Do szczególnie ważnych zadań lotnictwa wykonywanych na korzyść APanc należy zaliczyć: prowadzenie rozpoznania i zabezpieczenie wysadzenia desantów powietrznych.

Ze względu na konieczność silnej osłony APanc z powietrza, Front najczęściej będzie skupiać główny wysiłek OPL nad obszarem działania APanc swoimi siłami i środkami.

Głębokość operacji zaczepnej APanc zależeć będzie od zamiaru wykorzystania armii w operacji zaczepnej Frontu i głębokości tej operacji. Dlatego też głębokość tej operacji może wynosić do 800-1000 km.

Szerokość pasa działania armii pancerniej, zwłaszcza w warunkach pierwszej operacji zaczepnej Frontu, będzie zwykle większa niż w warunkach normalnych. Prowadzenie działań bojowych przez APanc

w szerokim pasie stwarza jej dogodne warunki manewru, a także zapewnia odpowiednie rozśrodkowanie w celu zachowania warunków obrony przed bronią masowego rażenia. Niemniej jednak szerokość pasa nie powinna utrudniać organizacji i zachowania ciągłości dowodzenia oraz współdziałania wojsk, a także szybkiego ześrodkowania wysiłków celem wykonania określonych zadań, wynikających w toku operacji.

Irzeczytna szerokość pasa operacji zaczepnej armii może się wahać w granicach od 60 do 120 km. Jeżeli jednak APanc oderwie się od sił głównych Frontu, to wówczas nie zawsze będzie działać w pasie wyznaczonym jej przed operacją, może bowiem działać w całym pasie Frontu. Linie rozgraniczenia nie mogą krępować i ograniczać możliwości manewrowych APanc.

Przeciętne tempo działań zaczepnych w operacji zaczepnej APanc również może być różne i przyjmuje się, że może ono wynosić 100 i więcej km na dobę. Podczas planowania tempa uwzględnia się każdorazowo konkretne warunki terenu, sytuacji taktyczno-operacyjnej oraz sprzętu i uzbrojenie. Bierze się pod uwagę, że w niektórych dniach operacji tempo działań zaczepnych APanc może być znacznie większe /nawet 150 - 200 km/dobę/, a w innych dniach będzie ono minimalne lub przeciętne 60-80 km na dobę. Wysokie tempo rozwoju operacji zaczepnej APanc zapewnia się przede wszystkim poprzez:

- umiejętne wykorzystanie skutków uderzeń rakietowo-jądrowych strategicznych i frontowych wojsk rakietowych oraz celowe i skuteczne wykorzystanie własnego potencjału jądrowego, którym bezpośrednio dysponuje armia;
- organizację i zapewnienie ciągłego i skutecznego zwalczania środków napadu broni masowego rażenia nieprzyjaciela;
- zdecydowane i szybkie działanie, uchwycenie i utrzymanie inicjatywy, narzucenie swojej woli nieprzyjacielowi;
- prowadzenie ciągłych działań bojowych zarówno w dzień, jak i w nocy i niewiązanie, zwłaszcza pierwszych rzutów, w długotrwałe walki, wymijanie szczególnie silnych węzłów oporu lub silnych zgromadzeń wojsk bez obawy pozostawienia ich na swoich tyłach i skrzydłach;
- nieprzerwane i we właściwym czasie potęgowane uderzenia;
- ścisłe i ciągłe podtrzymywanie współdziałania wewnątrz armii, z lotnictwem, wojskami powietrzno-desantowymi i sąsiednimi armiami, zwłaszcza pancernymi;
- odpowiedni manewr sił i środków przeprawowych, sprawne i szybkie pokonywanie przeszkód wodnych oraz stref skażeń promieniotwórczych;
- zachowanie warunków ciągłego dowodzenia, bojowego i operacyjnego oraz materiałowo-technicznego zabezpieczenia działań.

Czas trwania operacji zaczepnej APanc zależy będzie od jej głębokości i przeciętnego tempa. Tak więc czas trwania operacji zaczepnej APanc może wynosić od 8 do 12 dób.

W związku z tym, że przeciętne tempo działań zaczepnych APanc jest wyższe od przeciętnego tempa armii ogólnowojskowej, należy przyjmować, że armia wyprzedzi, oderwie się od sił głównych Frontu. Wyprzedzenie takie może wynosić: w środku operacji - około 100 km, pod koniec operacji na niektórych kierunkach nawet 200 km.

Poszczególne dywizje APanc mogą się oderwać na odległość 250 - 300 km.

Przy znacznym oderwaniu się wojsk APanc od sił głównych Frontu należy przewidywać wzrost trudności w zapewnieniu ciągłości materiałowo-technicznego zaopatrywania oraz lotniczego wsparcia. Dlatego też wojska APanc rozwijając operację zaczepną dążą do opanowywania lotnisk nieprzyjaciela, baz i składów zaopatrzeniowych, a zwłaszcza MPS.

c/ Właściwości ugrupowania operacyjnego APanc

Ugrupowanie operacyjne armii może być różne i zależne będzie przede wszystkim od celu i zamiaru operacji, charakteru wykonywanych zadań, składu armii i konkretnych warunków sytuacji taktyczno-operacyjnej, w której armia wchodzi do bitwy i prowadzi operację.

Poza tym ugrupowanie operacyjne APanc powinno zapewniać osiągnięcie przez wojska wysokiego tempa natarcia i dogodne warunki skutecznego wykorzystania broni masowego rażenia i jej skutków. Poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego, a nawet oddzielne dywizje powinny zachowywać zdolność do samodzielnego działania, zwłaszcza przy działaniu na kierunkach i w oderwaniu od sił głównych armii i Frontu. Ze względu na warunki i specyfikę początkowego okresu wojny ugrupowanie operacyjne powinno być tak tworzone, aby można było stosunkowo łatwo je zmieniać i przekształcać w zależności od zaistniałej konkretnej sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Uwzględniając fakt, że pierwsza operacja zaczepna APanc może się rozpocząć od bitwy spotkaniowej, ugrupowanie powinno być tak tworzone, ażeby w wypadku dojścia do bitwy nie zachodziła konieczność dokonywania w nim zasadniczych zmian.

Do zasadniczych elementów ugrupowania operacyjnego APanc można zaliczyć:

1. Pierwszy rzut operacyjny składający się zwykle z dwóch-trzech dywizji pancernych. Jeżeli na którymś z kierunków operacji zaczepnej armii znajduje się mało dogodny teren do działania czołgów, to wówczas wskazane jest włączenie do pierwszego rzutu dywizji mechaniczowanej. Ze względu na to, że poszczególne dywizje APanc przewidziane do pierwszego rzutu wchodzi do bitwy wprost z marszu po przegrupowaniu się na dużą odległość i będą rozwijać działania zaczepne na kierunku /przy przeciwdziałaniu npla na skrzydła i tyły/, należy się liczyć z ogromnie nierównomiernym zarysem "linii" frontu, co powoduje, że pierwszy rzut w różnych okresach może mieć różny skład i być w różnym położeniu względem siebie. Stąd też bardzo często może zaistnieć różnica, zwłaszcza w położeniu pierw-

szego i drugiego rzutu. Zasadniczym zadaniem pierwszego rzutu będzie utrzymywanie i pogłębianie korzystnej sytuacji jądrowej, przede wszystkim poprzez szybkie wdzieranie się w rejony pozycji ogniowych rakiet, stanowisk ogniowych artylerii atomowej i opanowywanie lotnisk, skuteczne wyzyskiwanie skutków strategicznych, frontowych i własnych uderzeń raketowo-jądrowych do rozwijania w szybkim tempie operacji zaczepnej, rozbijania zgrupowań uderzeniowych wojsk nieprzyjaciela i opanowywania w stanie niezniszczonym składów i baz zwłaszcza MPS, urządzeń komunikacyjnych, ośrodków oraz zakładów produkcyjnych, baz morskich i innych obiektów ważnych z punktu widzenia operacyjno-strategicznego.

Ze składu pierwszego rzutu APanc może być wydzielony oddział wydzielony, a niekiedy może być tworzony taktyczny desant powietrzny. Poza tym mogą być tworzone specjalne oddziały w składzie około kompanii czołgów przeznaczone do niszczenia środków napadu jądrowego nieprzyjaciela lub środków radioelektronicznych.

2. Drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ w składzie 1-2 dywizji pancernych lub pancernych i zmechanizowanych przeznaczony jest do rozwinięcia powodzenia pierwszego rzutu lub może być użyty do rozbicia zgrupowań wojsk nieprzyjaciela, które pozostały nie zniszczone na tyłach pierwszego rzutu lub zagrażają uderzeniem na skrzydła i tyły ugrupowania armii. Poza tym drugi rzut /odwód/ może być wykorzystany do zamiany tych wojsk pierwszego rzutu, które poniosły poważne straty i nie mogą rozwijać działań zaczepnych, niszczenia desantów powietrznych i wykonywania innych zadań, zwłaszcza wynikających nieoczekiwanie w czasie operacji. Przydzielenie zawczasu konkretnych zadań drugiemu rzutowi będzie utrudnione, dlatego też poszczególnym dywizjom wyznacza się jedynie marszruty przesunięć, informując je równocześnie jakiego rodzaju zadania mają wykonywać.

Ze składu dywizji drugorzutowych najczęściej organizuje się taktyczny desant powietrzny lub wyznacza się pododdziały do osłony /ubezpieczenia/ np. ABROT, lub utrzymania /ochrony/ obiektów do chwili podejścia sił głównych Frontu.

Drugorzutowe dywizje przesuwają się w odległości 50-90 km za dywizjami pierwszego rzutu.

Najczęściej w czasie rozwijania operacji zaczepnej APanc będzie ugrupowana w jednym rzucie, mając w odwodzie ogólnowojskowym jedną dywizję pancerną lub zmechanizowaną.

3. Wojska raketowe armii nie wchodzi w skład grup, lecz stanowią samodzielny element ugrupowania operacyjnego.

a/ ABROT stanowi główną ogniową siłę uderzeniową w ręku dowódcy armii, a drt - w ręku dowódców dywizji. Głównym zadaniem ABROT i drt jest niszczenie środków napadu broni masowego rażenia i głównych zgrupowań wojsk nieprzyjaciela. Wojska raketowe zajmują pozycje ogniowe i przesuwać się podczas operacji pomiędzy pierwszym a drugim rzutem w takiej odległości od czołowych wojsk pierwszego rzutu, ażeby zachować warunki maksymalnego wykorzystania ich zasięgu w celu skutecznego wykonywania poszczególnych zadań ogniowych; orientacyjnie ABROT - 30-50 km i drt 8-15 km.

W celu zapewnienia skutecznej obrony przed działaniem grup specjalnych i drobnych desantów, zarówno w czasie przesuwania, jak i na pozycjach ogniowych ABROT może być wzmocniona siłami do trzech kompanii piechoty zmot i pododdziałami inżynieryjnymi.

b/ Pułk /pułki/ rakiet przeciwlotniczych stanowi bardzo ważny element ugrupowania armii i w powiązaniu z artylerią przeciwlotniczą, lotnictwem myśliwskim AL stanowi podstawowy element OPL przeznaczony do niszczenia w powietrzu środków napadu powietrznego nieprzyjaciela i osłony od uderzeń z powietrza głównych elementów ugrupowania operacyjnego armii, SD i obiektów tyłowych.

4. Armijne grupy artylerii przeciwlotniczej tworzy się z organicznej i przydzielonej artylerii przeciwlotniczej, a armijne grupy obrony przeciwlotniczej - z organicznej artylerii przeciwlotniczej, pododdziałów radiolokacyjnych i przeciwdziałania radioelektronicznego oraz ewentualnie pododdziałów zadymiania z zadaniem skutecznej OPL, zwłaszcza przed działaniem nisko latających środków napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Ze względu na to, że APanc może się oderwać od sił głównych Frontu, system OPL armii powinien być szczególnie skuteczny i silny. Poważnym również zadaniem systemu OPL APanc będzie:

- zapewnienie sprawnego rozpoznania środków napadu powietrznego nieprzyjaciela i we właściwym czasie ostrzeżenie własnych wojsk;
- zrealizowanie przedsięwzięć zapobiegawczych mających na celu udaremnienie wykonania przez nieprzyjaciela napadu powietrznego.

Niejednokrotnie część środków OPL armii może otrzymać zadania osłony opanowanych przez wojska armii w stanie niezniszczonym obiektów nieprzyjaciela aż do chwili przejęcia ich przez odpowiednie siły Frontu.

5. AGA może być organizowana jedynie wówczas, jeżeli organiczna ABAA lub artyleria przydzielona armii nie została podporządkowana poszczególnym dywizjom, lub wtedy, gdy istnieją potrzeby i warunki wsparcia ogniowego przynajmniej dwóch dywizji działających obok siebie. Sytuacja taka będzie jednak sytuacją wyjątkową, najczęściej w warunkach operacji zaczepnej bez użycia broni jądrowej.
6. Taktyczny desant powietrzny będzie organizowany w armii zależnie od konkretnej sytuacji, a zwłaszcza od możliwości armii i Frontu w zakresie zabezpieczenia przelotu desantu i jego desantowania oraz tempa natarcia własnych wojsk. Przeciętnie można przyjmować, że armia może wysadzić śmigłowcowy desant powietrzny na 2-3 kierunkach działania dywizji pierwszego rzutu armii. W skład desantu może wchodzić od kompanii piechoty zmotoryzowanej do pułku zmechanizowanego, oczywiście desant przewożony jest bez ciężkiego sprzętu.

Taktyczny desant powietrzny armia będzie organizować przede wszystkim w celu maksymalnego wykorzystania skutków uderzeń jądrowych do wyjścia w te rejony wojsk armii i umożliwienia jej prowadzenia działań zaczepnych w wysokim tempie. Poza tym desant powietrzny może być wysadzony w celu:

- opanowania lub zniszczenia środków napadu jądrowego nieprzyjaciela lub innych obiektów ważnych z punktu widzenia taktyczno-operacyjnego;
- opanowania ważnych węzłów dróg, zwłaszcza dla opóźnienia podejścia świeżych sił nieprzyjaciela;
- prowadzenia działań dywersyjnych i rozpoznania.

Trzeba nadmienić, że najczęściej w pasie operacji zaczepnej APanc będzie wysadzany desant powietrzny o charakterze operacyjnym lub operacyjno-strategicznym. Desant ten wysadzany będzie przez Front lub Zjednoczone Dowództwo. W razie wysadzenia w pasie APanc desantu o charakterze operacyjnym armia będzie z nim ściśle współdziałała wykonując swoje zadania.

Ponadto w skład ugrupowania operacyjnego APanc wejdą odwody o różnym przeznaczeniu:

- ogólnowojskowy;
- przeciwpancerny;
- inżynierski;
- chemiczny.

W celu zabezpieczenia otwartych skrzydeł w APanc mogą być utworzone jeden-dwa oddziały zaporowe, w składzie od kompanii do batalionu inżyn. każdy, wyposażone w odpowiednią ilość min i materiałów wybuchowych.

3. Organizacja pierwszej operacji zaczepnej APanc

a/ Wpływ specyfiki początkowego okresu wojny na organizację pierwszej operacji zaczepnej APanc

Ze względu na właściwości początkowego okresu wojny organizacja operacji zaczepnej APanc zapoczątkowana powinna być jeszcze w czasie pokoju. Rozpoczęcie bowiem pierwszej operacji zaczepnej zależy będzie od rozmieszczenia wojsk i stopnia osiągnięcia przez nie gotowości bojowej.

Przygotowanie pierwszej operacji zaczepnej APanc stanowi cały system różnorodnych przedsięwzięć realizowanych przez dowódców, sztaby, organa partyjno-polityczne i wojska w zakresie planowania oraz wszechstronnego zabezpieczenia prowadzenia przewidywanej operacji.

APanc tworzona będzie na bazie okręgu wojskowego, z którego w okresie zagrożenia wybuchem wojny wyodrębni się dowództwo i sztab armii. Dowodzenie OW podczas wojny przejmuje zastępca dowódcy okręgu d/s OTK z okresu pokoju.

Ze względu na wagę i znaczenie początkowego okresu wojny oraz konieczność odpowiedniego przygotowania państwa na wypadek wojny przewiduje się wprowadzenie decyzją KOK okresów zagrożenia:

- okresu podwyższonej gotowości obronnej państwa /trwającego od kilku dni do kilku tygodni/;
- okresu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa państwa trwającego od kilku dni do kilku godzin.

W okresach tych przewiduje się stopniowe osiąganie gotowości bojowej sił zbrojnych przez wprowadzanie:

- pogotowia bojowego;
- ostrego pogotowia bojowego.

Poprzedzenie wybuchu wojny wymienionymi okresami zagrożenia posiada ogromne znaczenie dla stopniowego osiągania gotowości bojowej wojsk, wyprowadzenia ich spod uderzenia broni masowego rażenia i zorganizowanego rozpoczęcia operacji zaczepnej.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach stopniowego osiągania gotowości bojowej przez wojska mają na celu zapewnienie jak najdogodniejszych warunków do wykonania zadań przez siły zbrojne PRL, zgodnie

z założeniami operacyjnego planu ich rozwinięcia i użycia w ramach sił zbrojnych państw uczestników Układu Warszawskiego.

Gotowość ta powinna umożliwić wzięcie udziału w pierwszym strategicznym uderzeniu jądrowym i zapewnić wykonanie zadań taktyczno-operacyjnych niezwłocznie, bez względu na wytworzoną sytuację i sposób rozpoczęcia wojny.

Przedsięwzięcia związane ze stanem pogotowia bojowego i ostrego pogotowia bojowego są ujęte w odpowiednich planach, zarządzeniach, wytycznych i instrukcjach.

b/ Właściwości wypracowania decyzji i planowania pierwszej operacji zaczepnej APanc

Metoda pracy dowódcy i sztabu APanc w zakresie opracowania decyzji w zasadzie niczym się nie różni od metody pracy w armii ogólnowojskowej. Wystąpi jednak zasadnicza różnica w treści pracy dowódcy APanc. Dowódca armii ogólnowojskowej wypracowuje decyzję na głębokość zadania bliższego Frontu, dowódca APanc zaś na głębokość zadania dalszego Frontu. W związku z tym dowódca APanc powinien w swojej analizie zadania i ocenie położenia uwzględniać:

- dużo szerszy niż w armii ogólnowojskowej zakres różnorodnych zadań pośrednich odpowiadających w konsekwencji do osiągnięcia celu końcowego operacji;

- bardziej dalekowzroczne przewidywania odnośnie charakteru i możliwości działania i przeciwdziałania nieprzyjaciela, zarówno w pasie armii, jak i w całym pasie Frontu;

- możliwości zmiany kierunku działania APanc w czasie rozwijania operacji zaczepnej. Związane to będzie z wszechstronną oceną warunków terenowych zarówno w pasie APanc, jak i w pasie sąsiednich armii;

- możliwość oderwania się APanc od sił głównych Frontu i wnioski stąd wypływające, a przede wszystkim w zakresie zabezpieczenia skrzydeł, zapewnienia ciągłości w materiałowo-technicznym zaopatrzeniu, zapewnienia warunków w przebazowywaniu lotnictwa, systemu CPL, opanowywania baz i składów materiałowo-technicznego zaopatrzenia nieprzyjaciela, współdziałanie z pozostałymi armiami;

- bardziej niż w armii ogólnowojskowej manewrowe formy i sposoby prowadzenia działań bojowych.

Drugim charakterystycznym momentem podczas wypracowywania decyzji przez dowódcę APanc będzie wszechstronne rozpatrzenie spo-

sobów jak najskuteczniejszego i jak najszybszego wykorzystania skutków uderzeń broni masowego rażenia wykonywanych przez Front i strategiczne wojska raketowe. Na kierunku bowiem działania APanc, Front wykorzystywać będzie zasadnicze swoje siły raketowo-jądrowe, stąd ogromny ciężar maksymalnego wyzyskania ich skutków przez związki taktyczne armii pancernej. Ponadto na kierunku najczęściej wysadzany będzie desant powietrzny o charakterze operacyjnym, stąd nowy moment uzgodnienia i podtrzymywania współdziałania z desantem powietrznym.

Niewątpliwie momenty te będą wywierac zasadniczy wpływ na treść wypracowania decyzji i na samą decyzję dowódcy APanc.

W decyzji do operacji zaczepnej dowódca APanc określa:

- ogólny zamiar pierwszej operacji zaczepnej APanc /możliwości nieprzyjaciela, kiedy i czym zostanie on zniszczony lub w jakiej kolejności i czym należy go rozbić z chwilą wejścia armii do bitwy; cel operacji zaczepnej i kierunek głównego uderzenia oraz ugrupowanie armii/;
- zadania, obiekty i kolejność wykorzystania broni masowego rażenia, udział wojsk raketowych APanc w pierwszym uderzeniu jądrowym;
- kolejność wejścia do bitwy i zadania dla poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego armii;
- zasadnicze problemy współdziałania wewnątrz armii i z sąsiadami, zwłaszcza z wojskami sojuszniczymi prowadzącymi działania bojowe w przewidywanym pasie wejścia APanc do bitwy;
- zasadnicze przedsięwzięcia bojowego i operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk;
- organizację dowodzenia.

Treść decyzji dowódcy armii wyraża się w planie operacji zaczepnej i przewidzianych do niego załącznikach. Równolegle bowiem z wypracowaniem decyzji odbywa się proces planowania pierwszej operacji zaczepnej.

Metoda planowania operacji zaczepnej APanc również będzie podobna do tej, którą stosuje się w armii ogólnowojskowej z uwzględnieniem oczywiście specyfiki występującej w zakresie zadań i celu operacji. Planowanie operacji zaczepnej odbywa się wg zadań. Zadania bliższe armii pancernej planuje się dość szczegółowo, zwykle wg dni, a zadanie dalsze - orientacyjnie.

Opracowanie planu operacji i planów wykorzystania rodzajów wojsk i służb nie może wpływać hamująco na postawienie we właściwym czasie zadań wojskom armii i na odpowiednie zabezpieczenie ich działań.

Zgodnie z zamiarem operacji zaczepnej opracowuje się plan przegrupowania wojsk armii i plan zabezpieczenia przegrupowania przez siły i środki OTK.

Niezależnie od opracowanych planów należy przewidywać, że konkretna sytuacja, w której nastąpi wybuch wojny, wywrze decydujący wpływ na powzięcie ostatecznej decyzji o rozpoczęciu operacji. W tym wypadku proces wypracowywania /aktualizacji/ decyzji i planów będzie ciągły, a zmiany i korekty będą dokonywane w nich sukcesywnie - w miarę rozwoju konkretnej sytuacji taktyczno-operacyjnej i strategicznej.

c/ Niektóre zagadnienia zabezpieczenia bojowego i operacyjnego działań wojsk armii.

Zasady bojowego i operacyjnego zabezpieczenia działań wojsk w operacji zaczepnej APanc obowiązują te same co i w operacji zaczepnej armii ogólnowojskowej; niektóre jednak elementy mogą mieć pewne cechy szczególne wynikające przede wszystkim z organizacji APanc, celu i właściwości prowadzenia operacji zaczepnej. Na szczególne wyróżnienie - ze względu na te cechy - zasługują:

Rozpoznanie. Oprócz sił i środków rozpoznania, którymi dysponuje APanc, na jej korzyść ześrodkowuje również Front wysiłek swoich sił. Przede wszystkim wynika konieczność zwiększenia zasięgu rozpoznania obejmującego całą głębokość operacji zaczepnej APanc. Wobec tego armia, organizując rozpoznanie, powinna uwzględniać i odpowiednio wykorzystywać własne możliwości rozpoznania z siłami i środkami rozpoznania Frontu, zwłaszcza z tymi, które będą powiększać głębokość rozpoznania w pasie APanc lub będą działać na kierunkach bezpośrednio przylegających do kierunku działania armii.

Do szczególnie ważnych zadań rozpoznania prowadzonego na korzyść APanc należy zaliczyć:

- wykrycie we właściwym czasie środków napadu jądrowego nieprzyjaciela, zwłaszcza tych, które mogą być bezpośrednio użyte przeciwko armii, i tych, które powinna ona zniszczyć własną bronią jądrową lub uderzając wojskami i specjalnie do tego wydzielonymi pododdziałami czołgów;
- ustalenie skutków uderzeń własnej broni rakietowo-jądrowej;
- ustalenie rubieży, które nieprzyjaciel obsadza wojskami lub przygotowuje do obrony i jednocześnie wykrycie dróg /kierunków/

obejścia rejonów oporu przygotowanych przez nieprzyjaciela

- ustalenie odwodów nieprzyjaciela, ich składu, rozmieszczenia lub kierunków ich przesunięcia;
- rozpoznanie warunków terenowych, zwłaszcza pod kątem możliwości wykonania manewru przez siły i środki armijne.

Rozpoznanie prowadzone przez APanc powinno obejmować swoim zasięgiem również nieprzyjaciela znajdującego się poza pasem działania armii, który może skierować swoje wojska do działania przeciwko APanc. Ze względu zaś na możliwość zmiany kierunku działania w czasie rozwijania operacji, APanc powinna umiejętnie ześrodkowywać wysiłki rozpoznania z jednego kierunku na drugi, w danej sytuacji głównej.

Obrona przeciwlotnicza. Ze względu na to, że APanc, która wdara się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela, niemal ze wszystkich stron będzie szczególnie narażona na uderzenia nieprzyjaciela z powietrza, wynika konieczność zwrócenia szczególnej uwagi na system OPL. System OPL APanc, powinien być powiązany z całym systemem OPL Frontu, a zwłaszcza z lotnictwem myśliwskim przeznaczonym do niszczenia celów powietrznych. Poza tym wewnątrz APanc organizuje się OPL w taki sposób, ażeby zapewnić dostateczną osłonę z powietrza poszczególnym dywizjom działającym na oddzielnych kierunkach.

Ubezpieczenie. APanc w miarę rozwijania operacji zaczepnej będzie coraz bardziej odrywała się od sił głównych Frontu, a tym samym będzie narażona na zaskakujące uderzenia nieprzyjaciela, zwłaszcza na skrzydła i tyły. Szczególną zatem troską dowódców dywizji i armii powinno być ubezpieczenie własnych skrzydeł, elementów tyłowych i dróg komunikacji, jednostek raketowych oraz SD przed napadem /uderzeniem/ naziemnego nieprzyjaciela, zapewniając jednocześnie dogodne warunki prowadzenia /rozwijania/ działań bojowych i uniemożliwiając przenikanie w ugrupowanie operacyjne organów rozpoznawczych, grup specjalnych i pododdziałów nieprzyjaciela.

Zabezpieczenie topograficzne. Z uwagi na to, że w czasie rozwijania operacji zaczepnej, zarówno APanc w całości, jak i jej poszczególne dywizje mogą zmieniać kierunek działania, wynika bardzo ważne zadanie służby topograficznej w terminowym zabezpieczeniu dowództw i sztabów w niezbędne dane topograficzne i geodezyjne.

Przeciwdziałanie radioelektroniczne. Obok wykonywania przedsięwzięć związanych z przeciwdziałaniem radioelektronicznym APanc po wdarciu się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela może skutecznie niszczyć jego środki radioelektroniczne: dowodzenia, kierowania rakietami i lotnictwem

oraz wykrywania /rozpoznania/. W tym celu zarówno w dywizjach pierwszego rzutu, jak i dywizjach drugiego rzutu /odvodu ogólnowojskowego/ mogą być wyznaczone specjalne pododdziały, najczęściej czołgów, z zadaniem wykonania uderzenia i zniszczenia radioelektronicznych środków nieprzyjaciela.

Zabezpieczenie techniczne. W zabezpieczeniu technicznym na czoło wysuwa się zabezpieczenie czołgowo-techniczne, polegające na utrzymaniu techniki czołgowej w stałej gotowości do działania, i szybki remont czołgów uszkodzonych.

Należy uwzględnić, że po zakończeniu każdego dnia operacji potrzeba około 4-6 godzin na techniczne przeglądy wozów bojowych. Czołgi wymagające dłuższego czasu na remont przekazuje się do czołówek Frontu.

"Działania przeciwdywersyjne". Pomimo że działania przeciwdywersyjne nie stanowią dotychczas "uznanego" elementu składowego zabezpieczenia operacyjnego działań wojsk, to jednak - uwzględniając właściwości operacji zaczepnej armii - należy i tym działaniom poświęcić sporo uwagi i przewidzieć wyznaczenie dla ich prowadzenia odpowiednich sił i środków. Wydaje się, że zwalczanie grup dywersyjnych działających na tyłach armii należałoby połączyć z ubezpieczeniem. Ubezpieczenie w tym wypadku przybierze bardziej aktywny i skuteczny charakter.

Sztab APanc opracowuje specjalny plan działania przeciwdywersyjnego - ze szczególnym uwzględnieniem okresu wejścia armii do bitwy.

4. Właściwości prowadzenia operacji zaczepnej APanc

Rozpoczęcie operacji zaczepnej APanc w poważnej mierze należy uzależnić od:

- stopnia osiągnięcia gotowości bojowej przez poszczególne ZP i jednostki APanc w okresie zagrożenia lub w chwili wybuchu wojny;
- rejonu rozmieszczenia wojsk armii w chwili wybuchu wojny;
- zamiaru wykorzystania APanc w ramach operacji zaczepnej Frontu.

Rozpatrywać będziemy operację zaczepną APanc w warunkach przegrupowania jej na dużą odległość, kiedy na przedpolu, w pasie wejścia armii do bitwy, prowadzone będą działania bojowe przez wojska sojusznice lub własne przeciwko nieprzyjacielowi, który

proceedzi działania obronne albo rozwija działania zaczepne w całym pasie lub tylko na niektórych kierunkach.

W związku z tym szczególnego znaczenia nabiera zapewnienie APanc dogodnych warunków wejścia do bitwy. Wymagać to będzie uzgodnienia z dowództwami związków operacyjnych i taktycznych, w pasie których APanc wchodzi do bitwy:

- danych o nieprzyjacielu, zwłaszcza o istniejących lukach w jego ugrupowaniu i terenie przyszłych działań;
- dróg podejścia i rozwinięcia się pierwszego rzutu armii;
- sposobu zabezpieczenia inżynieryjnego, ogniowego i OPL wchodzących do bitwy ZT APanc siłami armii i siłami oraz środkami wojsk prowadzących działania bojowe;
- sposobu współdziałania w czasie wchodzenia do bitwy i przy rozwinięciu operacji zaczepnej.

Bardzo ważnym zagadnieniem, wymagającym właściwego rozstrzygnięcia podczas wchodzenia APanc do bitwy, będzie uzgodnienie sposobu, czasu i obiektów, na które zostaną wykonane uderzenia środkami rakietowo-jądrowymi: - ABROT APanc;

- wojsk prowadzących działania bojowe;
- lotnictwa i wojsk rakietowych Frontu oraz ND.

Uderzeniami rakietowo-jądrowymi należy bowiem zniszczyć zasadnicze siły nieprzyjaciela, zwłaszcza zaś te, które mogą stawiać skuteczny opór lub wiązać walką wchodzące do bitwy ZT APanc. Będzie to podstawowy warunek zapewnienia wojskom armii zorganizowanego wejścia do bitwy oraz zdecydowanego rozwinięcia operacji zaczepnej. Należy jednak przewidywać, że wejście poszczególnych ZT APanc do bitwy może następować nierównomiernie, w różnym czasie w miarę ich podchodzenia z głębi i przy wybitnie nierównomiernym zarysie "linii frontu". Oczywiście przy takim rozwiązaniu należy widzieć wiele minusów, a przede wszystkim:

- brak czasu na organizację i odpowiednie zabezpieczenie zorganizowanego wejścia do bitwy;
- kolejne wchodzenie do bitwy poszczególnych dywizji w miarę ich podchodzenia nie zapewnia wykonania jednoczesnego uderzenia głównymi siłami na wybranym kierunku i w oznaczonym czasie. Istnieje poważne niebezpieczeństwo rozproszenia wysiłku i kolejnego niszczenia przez nieprzyjaciela wchodzących do bitwy wojsk armii.

Wydaje się jednak, że istnieje znacznie większe niebezpieczeństwo zatrzymywania i gromadzenia sił w rejonie wyjściowym zwłaszcza w sytuacji, gdy nieprzyjaciel będzie miał możliwość wykonania skutecznych

uderzeń bronią jądrową lub rozwijania działań zaczepnych.

Niemniej jednak należy dążyć do stworzenia takich warunków, które zapewniłyby w miarę jednoczesne wejście do bitwy przynajmniej dwóch dywizji pierwszego rzutu APanc.

Z chwilą wejścia do bitwy poszczególne dywizje APanc, wykorzystując skutki uderzeń raketowo-jądrowych, zdecydowanie rozwijają natarcie w głąb ugrupowania nieprzyjaciela. Ze względu na możliwości przeciwdziałania nieprzyjaciela, działania bojowe będą się rozwijały niezwykle dynamicznie i w sposób wybitnie manewrowy. Dywizje i pułki będą rozwijać natarcie na oddzielnych kierunkach w sposób rozśrodkowany zarówno w głąb, jak i wzdłuż frontu. Poza tym ze względu na charakter działania APanc, jej dywizje coraz bardziej będą się odrywały od związków ogólnowojskowych, sąsiednich armii. Tym samym będzie wzrastać zagrożenie uderzeniem nieprzyjaciela na skrzydła i tyły APanc, wzrosną trudności w materiałowo-technicznym zabezpieczeniu i ciągłym wsparciu lotnictwem myśliwsko-bombowym. Wzrośnie również poważnie zagrożenie uderzeniami nieprzyjaciela z powietrza. W celu zdecydowanego rozwijania operacji zaczepnej APanc najczęściej wysadzany będzie taktyczny desant powietrzny - zwłaszcza na tych kierunkach natarcia, na których poszczególne dywizje mają możliwość głębokiego wdarcia się w głąb ugrupowania nieprzyjaciela. W rezultacie w pasie operacji zaczepnej armii będą powstawać ogniska walki, które mogą wciągnąć poważne siły, zwłaszcza pierwszych rzutów, co może wpływać hamująco na zdecydowane działania w przód. Dlatego też APanc, nie zatrzymując swojego natarcia, rozwija zdecydowanie natarcie w głąb, ugrupowania /terytorium/ nieprzyjaciela, nie wdając się w długotrwałe walki. W razie napotkania silnego oporu nieprzyjaciela. APanc jedynie nieliczne siły pozostawia do wiązania go od czoła, główne zaś siły wymijają opór i wykonują uderzenie na tyły i skrzydła przeciwnika, rozwijają zdecydowanie działania bojowe w głąb jego ugrupowania, dążąc do jak najszybszego połączenia się z desantem powietrznym, a na kierunku nadmorskim - z desantem morskim. W celu uzyskania wysokiego tempa natarcia, należy potęgować uderzenie poprzez umiejętne wykonanie uderzeń jądrowych, zastosowanie odpowiedniego manewru, celowe i właściwe wykorzystanie drugiego rzutu /odvodu ogólnowojskowego/ oraz prowadzenie działań bojowych zarówno w dzień, jak i w nocy. Działania nocne mogą być prowadzone całością sił pierwszego rzutu armii lub tylko ich częścią.

Zasadniczą rolę w potęgowaniu uderzenia APanc spełniają manewr wojsk i uderzenia jądrowe wykonywane w celu zniszczenia /a niekiedy jedynie obezwładnienia/ środków napadu jądrowego nieprzyjaciela i jego odwodów, zwłaszcza tych, które mogą być skierowane przeciwko związkom taktycznym rozwijającym natarcie. Do wykonania tych zadań mogą być wykorzystywane:

- etatowe środki raketowo-jądrowe, armijne i dywizyjne oraz siły Frontu, wykonujące uderzenia jądrowe na korzyść APanc;
- wspierające armię lotnictwa;
- artyleria;
- taktyczne desanty powietrzne, a niekiedy i operacyjne;
- grupy dywersyjne;
- środki przeciwdziałania radioelektronicznego;
- specjalnie wydzielone OW.

Jednocześnie z wykonywaniem uderzeń na środki raketowo-jądrowe nieprzyjaciela należy niszczyć i obezwładniać jego odwody, przede wszystkim uderzeniami jądrowymi i lotniczymi.

Należy przy tym uwzględniać, że na przegrupowanie odwodów na kierunek głębokiego włamania związków pancernych w okresie drugiej wojny światowej nieprzyjaciel potrzebował kilku, a niejednokrotnie kilkunastu dni. Obecnie zgodnie z założeniami działań obronnych nieprzyjaciel grupuje swoje siły dość głęboko, kierując je do wykonywania kontrataków i przeciwuderzeń. Odwody, rozmieszczone nawet w odległości 150 - 250 km od czołowych wojsk APanc rozwijających natarcie, już po upływie 10-12 godzin, a nawet wcześniej mogą rozpocząć skuteczne przeciwdziałanie /obsadzenie rubieży na kierunku włamania lub wykonania przeciwuderzenia/. Nie jest również rzeczą wykluczoną, że nieprzyjaciel zechce wykorzystać transport powietrzny /lub desant/ do przerzutu odwodów na kierunki zasadniczych włamań związków taktycznych APanc. Wydaje się, że w sytuacji, gdy z różnych względów nie udało się zmusić odwodów nieprzyjaciela do zaniechania wykonania kontrataku lub przeciwuderzenia, działania rozwijających operację zaczepną wojsk APanc powinny nosić jak najbardziej aktywny charakter. Dlatego dość skutecznym może okazać się zdecydowane wyjście jednostek pancernych /pułków i dywizji/ na drogi wychodzenia odwodów nieprzyjaciela do wykonania kontrataku /przeciwuderzenia/ i śmiałe uderzenie na poszczególne kolumny. Jeżeli APanc dysponuje transportem śmigłowcowym, na prawdopodobnych kierunkach przesuwania się odwodów nieprzyjaciela, wskazane będzie wysadzanie taktycznego desantu śmigłowcowego.

Bezpośrednia walka z kontratakującymi lub przeciwuderzającymi odwodami nieprzyjaciela przyjmie najczęściej postać bojową i bitew spotkaniowych.

We współczesnych warunkach boje i bitwy spotkaniowe APanc mogą wynikać w początkowym okresie operacji lub podczas jej rozwijania. W razie dojścia do bitwy spotkaniowej należy unikać uderzeń czołowych. - zwłaszcza wówczas, gdy siły nieprzyjaciela są równe siłom pierwszego rzutu APanc lub są większe od nich. W przeciwnym wypadku dojdzie do przewlekłych walk i APanc nie wykona stawianych przed nią zadań, a w najlepszym wypadku nastąpi bardzo poważne obniżenie tempa natarcia związków pancernych.

W celu osiągnięcia powodzenia w bitwie spotkaniowej należy uprzedzić nieprzyjaciela w wykonaniu uderzeń bronią masowego rażenia na podchodzące odwody, zdeorganizować jego ugrupowanie operacyjne i uchwycić inicjatywę w działaniu wojskami. W pierwszej kolejności uderzenia jądrowe, lotnictwa i artylerii wykonuje się celem zniszczenia rozwijających się środków napadu jądrowego nieprzyjaciela i obezwładnienia jego zasadniczego zgrupowania uderzeniowego, stwarzając w ten sposób dogodne warunki do uderzenia związków taktycznych APanc.

Podczas dojścia do bitwy spotkaniowej wymagane są: szeroka inicjatywa, śmiałość, zdecydowane i aktywne działanie wszystkich szczebli dowodzenia i rodzajów wojsk zgodnie z ogólnym zamiarem bitwy.^{x/}

Jeżeli na kierunku przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela uzyskuje przewagę, to bardziej celowym działaniem okaże się chwilowe przejście częścią sił do obrony, dążąc przede wszystkim do jak najpełniejszego wykorzystania obronnych właściwości terenu. W razie jednak przejścia do obrony, należy bezzwłocznie dążyć do rozwijania natarcia w głąb ugrupowania nieprzyjaciela na innym kierunku, wychodząc częścią sił na tyły odwodów nieprzyjaciela, które przeszły do przeciwuderzenia. W tym celu najczęściej wykorzystuje się drugi rzut /odwód ogólnowojskowy/ APanc, przenosząc w ten sposób działania zaczepne na inny kierunek - w danej sytuacji bardziej dogodny do rozwijania operacji zaczepnej.

x/ Szczegółowe rozpatrzenie zagadnień związanych z organizacją i prowadzeniem bitwy spotkaniowej zawarte jest w skrypcie: płka dra K. NOŻKO "Bitwa spotkaniowa armii w początkowym okresie wojny", Wyd. ASG, 1965r.

Z doświadczeń działań związków pancernych z okresu drugiej wojny światowej wynika, że niejednokrotnie osiągnięcie celu operacji wymagało szybkiego przerwania wysiłku działania APanc z jednego kierunku na drugi. Przy zmianie kierunku działania, zwłaszcza jeżeli wybiega on poza dotychczasowy pas działania armii, wynika szereg bardzo istotnych zagadnień. Na czoło wysuwa się problem szybkiego przeplanowania i "prze-stawienia" na nowy kierunek całego systemu rozpoznania armijnego, dywizyjnego i pułkowego. Konieczne bowiem jest uzyskanie jak najszybciej danych o nieprzyjacielu i terenie przyszłych działań, niezbędnych zarówno dla dowództwa APanc, rodzajów wojsk, jak i szczebli taktycznych. Niewątpliwie będą to przedsięwzięcia trudne, gdy się zważy, możliwość organów rozpoznania armii i możliwość szybkiego rozpoznania nowego kierunku.

Drugim nie mniej istotnym zagadnieniem będzie szybkie utworzenie zgrupowania uderzeniowego, które rozpocznie operację na nowym kierunku, przy jednoczesnym działaniu częścią sił na kierunku dotychczasowym. W związku z tym najczęściej wyniknie konieczność pozostawienia na dotychczasowym kierunku tylko części sił zaangażowanych w walce dywizji, których główne siły należy przerzucić na nowy kierunek działania, łącząc je z siłami dywizji przerzuconej z odwodu armii.

Należy podkreślić, że nieprzyjaciel stosunkowo szybko będzie mógł ustalić wycofanie zasadniczych sił APanc z dotychczasowego kierunku i skierowanie ich na nowy kierunek, co może wykorzystać do spotęgowania uderzenia. W związku z tym wycofując wojska z dotychczasowego kierunku celem utworzenia zgrupowania uderzeniowego na nowym kierunku, należy dotychczasowy kierunek zabezpieczyć kosztem odwodu przeciwpancernego i oddziału zaporowego.

W tej sytuacji dowództwo armii stanie przed problemem równoczesnego kierowania działaniami zaczepnymi na nowym kierunku i prowadzenia skutecznej obrony na dotychczasowym kierunku, osłaniając jednocześnie zagrożone skrzydła i elementy tyłowe armii.

W miarę rozwijania operacji zaczepnej na nowym kierunku, dotychczasowy kierunek działania najczęściej przekazywane będzie tej armii ogólnowojskowej, której siły wyjdą na ten kierunek.

Przy zmianie kierunku działania APanc ważnym przedsięwzięciem będzie również zabezpieczenie topograficzne. Szczególnego bowiem znaczenia nabiera uprzednie zaopatrzenie wszystkich szczebli taktycznych, sztabu armii, dowództw rodzajów wojsk i służb oraz kwatermistrzostwa w nowe mapy i opisy geograficzne nowego kierunku.

Podczas rozwijania operacji zaczepnej niejednokrotnie APanc będzie dążyć do opanowania w stanie niezniszczonym ważnych obiektów a niekiedy rejonów i rubieży, utrzymując je do momentu podejścia sił głównych Frontu. Do obiektów takich można zaliczyć: lotniska, składy i magazyny MPS, przeprawy, obiekty przemysłowe, urządzenia hydrotechniczne na przeszkodach wodnych i kanałach, bazy morskie i inne. Do utrzymania opanowanych obiektów APanc może jednak wydzielać tylko nieznaczna ilość sił i środków, kierując główne wysiłki przede wszystkim do rozwinięcia w szybkim tempie działań zaczepnych i osiągnięcia celu końcowego operacji zaczepnej Frontu. Jedynie do utrzymania rubieży /obszaru/ końcowego celu operacji zaczepnej Frontu APanc może użyć całości swych sił. Pokonywanie przez APanc stref skażeń promieniotwórczych i forsowanie przeszkód wodnych odbywać się będzie w oparciu o takie same zasady, jak w czasie operacji zaczepnej prowadzonej przez armie ogólnowojskowe.

Z a k o ń c z e n i e

APanc stanowi podstawową siłę uderzeniową Frontu, która najpełniej może wykorzystać skutki uderzeń rakietowo-jądrowych, rozbicie ocalałe siły nieprzyjaciela i przenieść działania bojowe w stosunkowo krótkim czasie w głąb terytorium i ugrupowania nieprzyjaciela.

W tym celu APanc wprowadza^{się} do bitwy najczęściej na głównym kierunku uderzenia Frontu, ażeby rozwinąć operację zaczepną w wysokim tempie, najczęściej w oderwaniu od sił głównych Frontu oraz w jak najkrótszym czasie osiągnąć końcowy cel frontowej operacji zaczepnej.

Rozwinięcie operacji zaczepnej przez APanc, w przewidywanym tempie, uzależnione będzie przede wszystkim od skutecznego wykorzystania broni rakietowo-jądrowej, ścisłego współdziałania wojsk armii z armiami ogólnowojskowymi, innymi rodzajami wojsk i sił zbrojnych, a szczególnie z lotnictwem i desantem powietrznym oraz od odpowiedniego i ciągłego materiałowo-technicznego zabezpieczenia.

Poważny również wpływ na wykonanie zadań stawianych przed APanc będzie mieć szerokie stosowanie manewru ogniem i wojskami, śmiałość i zdecydowane działanie poszczególnych związków taktycznych oraz potęgowanie uderzenia na tych kierunkach, na których zarysowuje się powodzenie. APanc rozwijając operację zaczepną unika wiązania swych sił w długotrwałe walki, dążąc do wychodzenia na tyły i skrzydła zgrupowań wojsk nieprzyjaciela, wiążąc je od czasu tylko nieznacznymi siłami.

Ze względu na występowanie podczas operacji zaczepnej armii różnorodnych zadań, szczególnego znaczenia nabiera praca sztabu armii i sztabów szczebli taktycznych w zakresie koordynacji wysiłków poszczególnych rodzajów wojsk i dywizji oraz ich skupienia do wykonania zadań głównych, w danej sytuacji najważniejszych. Poza tym dowództwo i sztab APanc nie może skupiać całej swojej uwagi przy realizacji zadań bieżących. Rozmach operacji zaczepnej APanc i możliwości przeciwdziałania nieprzyjaciela wymagają od dowództwa i sztabu armii dalekowzrocznego przewidywania rozwoju sytuacji, wyprzedzanie nieprzyjaciela w działaniu i rozstrzygnięciu podstawowych zadań taktyczno-operacyjnych skierowanych do osiągnięcia celu operacji zaczepnej frontu.

OPRACOWAŁ:

/-/ płk K. NOŻKO

Nazwa operacji i okres	Nazwa Frontu	Armia	Niektóre wskaźniki działań APanc		
			Przeciętne tempo natarcia km/dobę	Maksymalne tempo natarcia km/dobę	Maksymalne oderwanie się zw.panc od armii ogólnowojsk.
Przeciwnatarcie w bitwie nad Wołgą /listopad 1944r./	Południowo-zachodni	5 APanc	32	40-45	do 40
Korsuń-Szewczenkowska /styczeń-luty 1944r./	2-gi Ukraiński	5 APanc gw.	20	40	40-50 czołowymi BPanc
Białoruska /czerwiec-sierpień 1944r./	1-szy Białoruski	2 APanc	ok.40	60	40-45
Jasko-Króziniewska /sierpień-wrzesień 1944r./	2-gi Ukraiński	6 APanc	40-50	ok. 70	60-70
Wisła-Odrzańska /styczeń-luty 1945r./	1-szy Białoruski	1 APanc gw.	30-35	70-80	100 i więcej
		2 APanc gw.	40	ok. 90	80 i więcej
	1-szy Ukraiński	3 APanc gw.	25-35	ok. 50	40-60
		4 APanc	25-35	40-50	50 i więcej
Praska /maj 1945r./	2-gi Ukraiński	6 APanc gw.	70-90	120	ok. 100
Mandzurka /sierpień-wrzesień 1945r./	Zabajkalski	6 APanc gw.	ok.100	150-160	70-90

x/ Opracowano na podstawie tablicy nr 1 zamieszczonej w Myśli Wojskowej /radz. nr 11 z 1964r. str. 62 i 63.

Tempo natarcia niemieckich grup pancernych w pierwszych operacjach początkowych okresów drugiej wojny światowej.

We FRANCJI w 1940r.

W ZBRR w 1941r.

Dzień	Tempo	Uwagi	Dzień	Tempo	Uwagi
10.5	50 km		22.6	60-83 km	
11.5	50 km		23.6	35-60 km	
12.5	25-30 km		24.6	50-90 km	
13-15.5	25 km	Forsowanie Mozy	25.6	70 km	
16.5	75 km		26.6	20-70 km	
17.5	30 km	wskutek zatrzymania natarcia przez dowódcę grupy armii gen. v.kleista	27.6	15 km	
18-19.5	40 km		28.6	110 km	
20.5	50-80 km				
21.5	-	Oczekiwanie na nowe rozkazy.			
22.5	50 km				
23-24.5	60 km				

x/ Wg pracy płk dr E. WISNIEWSKIEGO "Niektóre problemy działań zaczepnych wojsk lądowych w początkowym okresie wojny".

Wyd. Szt.Gen. MON 1962r. str. 88.

Wykonano w 50 egz.

Egz.nr 1-50 bibl.tajna

Wyk. płk Nożko

Druk. OH, dn. 15.5.65r.

Nr ks. 01704/WW